

Volumul de față, conceput așa cum am afirmat, pentru un cerc larg de cititori – scris cu „pana” stilului lejer, apropiat sufletului, ușor de lecturat, se adresează, deopotrivă, specialiștilor, cât și celor dornici de a cunoaște viețile a doi dintre cei mai reprezentativi dascăli clujeni, care au slujit cu credință, până în ultima clipă, Universitatea Napocensă.

Foarte evocatoare mi se pare, apoi, ilustrația, cu explicațiile de rigoare, ilustrație aleasă din noianul de fotografii al „Fondului Daicoviciu” (proprietatea Muzeului Național de Istorie a Transilvaniei). Culoarea ușor sepie a planșelor avantajează claritatea unor imagini, mult prea vechi. Obiectele personale ale profesorului Constantin Daicoviciu (nu-i plăcea să i te adresezi cu titlul de „academician”, actele de înmatriculare la facultatea clujeană, o decorație regală, gamela și servieta sa „ponosită”, ceasul de buzunar, cunoscuta-i pălărie, cu boruri largi și umbrela, scrumiera plină de mucuri de țigări nestinse - „Bătrânul”, cum îi spuneam noi, fuma enorm, etc.) sau câteva decorații și medalii, diploma de merit universitară, clasorul cu mărci poștale ale lui Hadrian Daicoviciu, aduc un „bagaj” inedit ilustrației. De altfel, se poate afirma că fotografiile catalogului ajută mult la crearea senzației unor „imagini palpabile”.

Totodată, se cuvine un gând bun foștilor colegi de instituție Török Károly, care a realizat design-ul și tehnoredactarea catalogului și Sergiu Odenie pentru fotografiile sălii „Daicoviciu” și ale obiectelor personale ale celor doi profesori clujeni. De asemenea, nu trebuie omisă nici strădania Editurii napocense „Mega” pentru tipărirea în condiții ireproșabile a volumului de față.

Închei aceste rânduri, felicitând-o, din inimă, pe Daniela Comșa pentru acest dar pe care ni l-a oferit cu generozitate!

GRIGORE MOLDOVAN

Anatol Petrencu, *Basarabia în timpul celui de-al doilea război mondial 1939-1945*. Iași, Tipo Moldova, 2010, 222 p.

Elaborat la 60 de ani de la încheierea celei de-a doua conflagrații mondiale, volumul semnat de Anatol Petrencu examinează principalele etape parcurse de România în anii războiului, concomitent cu explorarea la nivel politic, economic și socio-cultural a consecințelor imediate ale conflictului asupra Basarabiei. Fundamentat pe documente, materiale și informații depistate de autor în arhivele din România și Republica Moldova³, demersul inițiat de cercetătorul și istoricul basarabean⁴, investighează în paralel două mari subiecte, *sistemul totalitar bolșevic în Basarabia*, instaurat ca și consecință a ocupației sovietice (iunie 1940-iunie 1941), respectiv *politicile administra-*

³ Este vorba de documentele originale ale Guvernământului Basarabiei, de documentele poliției provinciale (rapoarte săptămânale, lunare, anuale despre activitatea acestei structuri statale) de rapoartele și alete informații ale Directoratelor Guvernământului, Basarabiei, de corespondența întreținută cu ministerele din București.

⁴ Istoric și politician, fost președinte al Asociației Istoricilor din Moldova, Anatol Petrencu este membru actual al Comisiei pentru studierea și aprecierea regimului comunist din Republica Moldova.

ției antonesciene, aferente restaurării administrației românești (iulie 1941- primăvara anului 1944). Simplificat și folosind terminologia proprie semnatarului, *Basarabia în timpul celui de-al doilea război mondial* surprinde **Raptul Basarabiei** respectiv **Anii de regăsire**, drept teme integrate istoriei zonale din timpul războiului.

Pomind de la consecințele pactului Ribbentrop-Molotov și cedările teritoriale asociate acestuia, contextului politic intern din România (Cap I), monografia tratează succint procesul de transformare al Basarabiei, sugestiv numit „bolșevizare”, ca și consecință a transferului de modele politice, economice și culturale sovietice. Axându-se în principal pe istoria politică a Republicii Autonome Sovietice Socialiste (RASSM), Anatol Petrencu distinge expresia sovietizării zonei, (și) la nivel societal, incriminând pe un ton uneori evident părtinitor, suprimarea sovietică a structurilor anterioare românești. De altfel, pe parcursul întregului capitol doi (*Basarabia sub ocupația sovietică*), Rusia, în ipostaza sa sovietică, este acuzată și găsită principal vinovat pentru „deznaționalizarea” Basarabiei, devenită nimic altceva decât „obiect de pradă”. Interpretarea transformării Basarabiei pe coordonatele dictate de Moscova este continuată prin introducerea în text a problematicei terorii. Abordată cuprinzător, teroarea se distinge local, în primul rând, ca practică specifică organelor sovietice, manifestată prin „asasinatele în masă”, intimidări, arestări individuale și colective, deportări și exod forțat (p. 38).

Cea mai importantă parte a studiului este cuprinsă în capitolele trei și patru (*Eliberarea și administrarea Basarabiei; Activitatea Guvernământului Basarabiei în domeniul economico-social și cultural*), în care este dezbătut procesul de reinstaurare a administrației române, prin expunerea politicilor Guvernământului în cele mai mici detalii: industrie, comerț, agricultură și sectorul silvic, reconstrucția drumurilor, aprovizionarea populației, organizarea muncii și a asigurărilor sociale, etc. Separat, este explicată situația învățământului, subiect de altfel insuficient explorat în literatura de specialitate, fiind evidențiate proiectele Directoratului Culturii și Culturii, de „educare a sentimentului național” și integrare a românilor basarabeni în comunitatea „spiritualității românești” (p.110).

Fenomenul **regăsirii** se are în vedere și în continuare, prin activitatea Directoratului Românizării, Colonizării și Inventarului. Responsabil pentru identificarea, administrarea și valorificarea bunurilor în baza „principiului românizării” (p. 105), măsurile acestui organism fiind expresia directă al unui paternalism de stat, exercitat în Basarabia după iunie 1941, sub directa coordonare a mareșalului Antonescu.

Portetizarea consacrată mareșalului, ridică evidente controversate. În accepțiunea lui Anatol Petrencu regimul lui Ion Antonescu a avut un caracter dictatorial, dar nu fascist, moderat și tolerant față de opoziția democratică, dar intolerant și opus categoric „încercărilor de activități sectare” reprezentate de legionari, evrei ori alte categorii sociale, cu un potențial ostil față de realitățile politice. Concluzia exprimată, constă în faptul că prin opoziția față de „consecințele rusificării” (p. 76,77) regimul lui Ion Antonescu s-a erijat și impus în Basarabia, în primul rând ca unul anticomunist, cu un impact îndeosebi pozitiv, dar estompat de situația României la sfârșitul războiului.

Propunând spre lectură o tematică încă sensibilă pentru istoriografia Moldovei, volumul semnat de Anatol Petrencu ilustrează perfect situația scrisului istoric de peste Prut, încă puternic influențat de climatul politic și, prin urmare, prea puțin concentrat asupra dezvoltării metodologice și a sincronizării cu provocările istoriografiei occidentale.